

คู่มือ

เรื่อง

ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

เสนอ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
บทที่ 1 บททั่วไป	2
1.1 ความเป็นมาของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544	2
1.2 วัตถุประสงค์ของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544	2
1.3 สถานะของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544	3
บทที่ 2 ความหมายของคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ” และ “หัวหน้าหน่วยงาน ของรัฐ” ตามระเบียบฯ 2544	4
2.1 ความหมายของคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ”	4
2.2 “หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ”	8
2.3 การมอบอำนาจของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐให้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการตามระเบียบฯ	12
บทที่ 3 การกำหนดชั้นความลับ	15
3.1 ประเภทของชั้นความลับ	15
3.2 ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับ	16
3.3 แนวทางในการกำหนดชั้นความลับ	17
3.4 การแสดงชั้นความลับ	21
3.5 การปรับชั้นความลับ	22

	หน้า
บทที่ 4 การทะเบียน	25
4.1 นายทะเบียน	25
4.2 การตรวจสอบข้อมูลข่าวสารลับ	26
บทที่ 5 การดำเนินการ	27
5.1 การจัดทำ	27
5.2 การสำเนาและการแปล	27
5.3 การโอน	28
5.4 การส่งและการรับ	28
5.5 การเก็บรักษา	30
5.6 การขึ้น	30
5.7 การทำลาย	31
5.8 การปฏิบัติในเวลาฉุกเฉิน	31
5.9 กรณีสูญหาย	32
5.10 การเปิดเผย	32

บทนำ

โดยที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ ภายใต้เงื่อนไขเช่นใดและสมควรมีวิธีการอย่างไรให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 (ระเบียบฯ 2544) โดยระเบียบฯ 2544 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 และมีผลใช้บังคับถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา 120 วัน คือตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2544 เป็นต้นไป จนถึงบัดนี้ ระเบียบฯ 2544 มีผลบังคับใช้มาระยะหนึ่งแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามระเบียบฯ 2544 ของหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ว่าได้ดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 บรรลุความมุ่งหมายและเพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมทั้งการรักษาความลับของทางราชการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามระเบียบฯ 2544 จึงได้จัดทำคู่มือระเบียบฯ 2544 ขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระดังนี้

บทที่ 1 บททั่วไป

1.1 ความเป็นมาเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

1.3 สถานะของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

บทที่ 2 ความหมายของคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ” และ “หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ” ตามระเบียบฯ 2544

บทที่ 3 การกำหนดชั้นความลับ

บทที่ 4 การทะเบียน

บทที่ 5 การดำเนินงาน

บทที่ 1

บททั่วไป

1.1 ความเป็นมาของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

โดยที่มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และสมควรมีวิธีการอย่างไรให้รู้ไหลให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้อาศัยอำนาจตาม มาตรา 16 และมาตรา 26 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ออกระเบียบดังกล่าว เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการรักษาความลับของทางราชการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันในอันที่คุ้มครองข้อมูลข่าวสารของราชการที่ไม่ควรเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปทราบ

1.2 วัตถุประสงค์ของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองและรักษาข้อมูลข่าวสารมิให้รั่วไหล และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด และเพื่อเป็นการบรรลุมติวัตถุประสงค์ดังกล่าวระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ 4 หมวด ดังนี้ หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 การกำหนดชั้นความลับ หมวด 3 การทะเบียน และหมวด 4 การดำเนินงาน ความมุ่งหมายของระเบียบฯ 2544 นี้ย่อมมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่จะพิจารณาไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 และมาตรา 15 ระเบียบฯ 2544 จึงเปรียบเสมือนการกำหนดแนวทางในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตราดังกล่าว ดังนั้น การที่ข้อมูลข่าวสารใดเป็น “ข้อมูลข่าวสารลับ” ย่อมมีความหมายว่า เจ้าหน้าที่ไม่ต้องมาใช้ดุลพินิจในแต่ละครั้งอีก เจ้าหน้าที่ย่อมสามารถ

ปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ โดยอาศัยเหตุผลตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 แล้วแต่กรณี

1.3 สถานะของระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544

ระเบียบฯ 2544 ดังกล่าวข่มกีดได้ว่าเป็นระเบียบภายในของหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย ทั้งนี้ เพราะระเบียบดังกล่าวมีผลบังคับต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายมิได้มีผลโดยตรงต่อประชาชนแต่อย่างใด โดยที่ระเบียบดังกล่าวมีสถานะเป็นระเบียบภายในของหน่วยงานของรัฐ ด้วยเหตุนี้เองหน่วยงานของรัฐจึงไม่อาจปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยอ้างว่า ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 การปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับ การปฏิเสธดังกล่าวข่มกีดเป็นการปฏิเสธที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะระเบียบฯ 2544 มิได้ก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายต่อประชาชนแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้เอง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่เป็นข้อมูลข่าวสารลับ ตามระเบียบฯ 2544 เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องอาศัยเหตุผลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 หรือมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพราะมาตราดังกล่าวก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายต่อการใช้ดุลพินิจในการที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการในกรณีที่น่าจะเอนเอียงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จากเหตุผลดังกล่าวนี้เองจึงถือได้ว่าระเบียบฯ 2544 เป็นเพียงระเบียบกำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่องข้อมูลข่าวสารลับอันเป็นเรื่องภายในของหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย

บทที่ 2

ความหมายของคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ” และ “หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ”

ตามระเบียบฯ 2544

2.1 ความหมายของคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ”

ตามระเบียบฯ 2544 ได้ให้นิยามคำว่า “ข้อมูลข่าวสารลับ” ว่าหมายถึง “ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 ที่มีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยและอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรัฐ หรือที่เกี่ยวกับเอกชนซึ่งกำหนดให้มีชั้นความลับเป็นชั้นลับ ชั้นลับมาก หรือชั้นลับที่สุด ตามระเบียบนี้โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและประโยชน์แห่งรัฐประกอบกัน”

จากความหมายดังกล่าวจึงแยกลักษณะความเป็นข้อมูลข่าวสารลับได้ ดังนี้

2.1.1 เป็น “ข้อมูลข่าวสาร” ซึ่งหมายถึง สิ่งสื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมายนั้น

- จะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั่นเอง หรือ
- โดยผ่านวิธีการใด ๆ
- ไม่ว่าจะจัดไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่

ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกนั้นปรากฏได้

2.1.2 เป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ กล่าวคือ จะได้เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

2.1.3 เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 ที่มีคำสั่งไม่ให้เปิดเผย

การจะเป็นข้อมูลข่าวสารลับจึงอาจแยกที่มาของข้อมูลข่าวสารลับได้

2 ประเภท คือ

(1) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 ซึ่งหมายถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้กฎหมายห้ามมิให้เปิดเผย เจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องใช้ดุลพินิจแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่จะต้องใช้ดุลพินิจในเบื้องต้นว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเมื่อเปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือไม่

(2) ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 15 หมายถึง ข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป เพียงแต่กฎหมายให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยนั้น จะต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 ดังนี้

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ การให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศนั้น เพราะการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้น เหตุผลเรื่องความมั่นคงในการดำรงอยู่ของรัฐจึงเป็นเหตุผลอันชอบธรรมสำหรับการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จะกระทบต่อเรื่องดังกล่าวได้ โดยกฎหมายได้กำหนดขอบเขตของการที่จะใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยไว้ 3 ขอบเขต คือ เรื่องที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ โดยที่หน่วยงานแต่ละหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ จะต้องประเมินในเบื้องต้นว่า ข้อมูลข่าวสารที่จะเปิดเผยนั้นกระทบกับความมั่นคงของประเทศหรือไม่ การกระทำต่อความมั่นคงของประเทศย่อมหมายถึงการกระทบต่อการดำรงอยู่ของรัฐ กระทบต่อการทำภาระหน้าที่หลักของรัฐ และกระทบต่อบูรณภาพแห่งดินแดน

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

เหตุผลในการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในกรณีนี้นั้นมุ่งหมายไปที่การทำภาระหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ย่อมเป็นการดำเนินการอันมีผลประโยชน์สาธารณะอยู่เบื้องหลังทั้งสิ้น ดังนั้น หากการเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เช่น การเปิดเผยรายชื่อบุคคลที่ให้เบาะแสในการทุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้งในขณะนั้น อาจจะทำให้การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ในกรณีเช่นกฎหมายจึงให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในลักษณะดังกล่าว

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

ความมุ่งหมายที่ให้เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐนั้น ก็ด้วยความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองความอิสระในการให้ความเห็นหรือคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะหากยอมให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ ท้ายที่สุดแล้วย่อมไปกระทบกับการดำเนินงานภายในของหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ เพราะความเห็นหรือคำแนะนำในบางเรื่องอาจเป็นเรื่องที่ไปกระทบกับผลประโยชน์ของบุคคลใด หรือการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลได้ ดังนั้น ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดจึงอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เปิดเผยได้ แต่ทั้งนี้ โดยหมายรวมถึงรายงานทางวิชาการ เช่น รายงานในการศึกษาเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือรายงานข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

ในกรณีนี้กฎหมายได้ให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล ข้อพิจารณาในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารในเรื่องนั้น ๆ ในแง่หนึ่งก็เพื่อให้บุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานของรัฐเกิดความมั่นใจว่า การที่เขาให้ข้อมูลดังกล่าวต่อ

หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐจะไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น ตัวอย่างของข้อมูลข่าวสารในกรณีนี้เช่น คำให้การของพยานบุคคล การแจ้งเบาะแสเรื่องการทุจริต หรือหนังสือร้องเรียนหรือกล่าวโทษที่ระบุชื่อจริงของบุคคลผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวโทษ

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

ความมุ่งหมายในกรณีนี้ทำให้เจ้าหน้าที่มีดุลพินิจที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ เพราะข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเมื่อเปิดเผยแล้วจะไปรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้น กฎหมายจึงให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ข้อมูลข่าวสารในกรณีนี้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เช่น แบบ ก.พ. 7 ประวัติของบุคคล ประวัติการศึกษา ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งในกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ย่อมถือหลักปกปิดเป็นหลัก ส่วนการเปิดเผยเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

ข้อมูลข่าวสารในกรณีนี้แยกออกเป็น 2 กรณี คือ ข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย เช่น ตามมาตรา 10 ของประมวลรัษฎากรบัญญัติว่า “เจ้าพนักงานผู้ใดโดยหน้าที่ราชการตามลักษณะนี้ได้รับรู้เรื่องกิจการของผู้เสียภาษีอากร หรือของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ห้ามมิให้นำออกแจ้งแก่ผู้ใดหรือแจ้งให้ทราบกันไปได้โดยวิธีใด เว้นแต่จะมีอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย” หรือตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “ผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ โดยมีได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และมิใช่เป็นการกระทำตามหน้าที่ราชการหรือเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบหรือไต่สวน ข้อเท็จจริง หรือเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” กรณีดังกล่าวข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน

ส่วนกรณีที่เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นนั้น ในเบื้องต้นต้องเป็นกรณีที่บุคคลซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารแก่ทางราชการนั้น มีสิทธิในข้อมูลข่าวสารนั้น และความมีสิทธิดังกล่าวนี้เองทำให้บุคคลนั้นสามารถแสดง ความประสงค์ที่จะไม่ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เป็น ความลับทางการค้า หรือข้อมูลข่าวสารที่เป็นรายละเอียดของนิติบุคคล เป็นต้น

(7) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ขณะยังไม่มีข้อกำหนดให้กรณีอื่น ๆ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจ ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ได้

2.1.4 ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 ที่มีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยนั้น จะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารซึ่งมีการกำหนดชั้นความลับไว้ กล่าวคือเป็นชั้นลับ ชั้นลับมาก หรือชั้นลับที่สุด ดังนั้นการจะเป็นข้อมูลข่าวสารลับตามระเบียบนี้จึงต้องมีการกำหนด ที่แสดงให้เห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารชั้นความลับใด แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องเข้าใจว่า ถึงแม้จะมีการกำหนดชั้นความลับไว้ที่ข้อมูลข่าวสารใดก็ตาม แต่ความ เป็นข้อมูลข่าวสารลับที่แสดงชั้นความลับไว้นั้น มิได้เป็นเหตุผลในการปฏิเสธไม่ให้เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารโดยตัวของมันเอง หากแต่เจ้าหน้าที่จะต้องให้เหตุผลตามที่ปรากฏอยู่ใน มาตรา 15 นั้นเอง เช่น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมีการ กำหนดชั้นความลับไว้ว่า “ลับที่สุด” หากมีผู้ขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เจ้าหน้าที่ จะปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลข่าวสารชั้น “ลับที่สุด” ไม่ได้ เจ้าหน้าที่จะต้องให้เหตุผลตามมาตรา 15 ว่า การเปิดเผยจะเกิดความเสียหายต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารใดเป็น ข้อมูลข่าวสารลับ จึงเป็นการกำหนดการใช้ดุลพินิจของเอกสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่ต้องมาใช้อดุลพินิจทุกครั้งที่มีการขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

2.2 “หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ”

หัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการ ให้เป็นไปตามระเบียบฯ 2544 ดังนั้น การจะดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ ระเบียบฯ 2544 หรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ตามระเบียบฯ 2544 ได้ให้ความหมายของคำว่า “หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ” ไว้ โดยแยกได้ดังนี้

(1) หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล สำหรับส่วนราชการในสังกัดกระทรวงกลาโหมให้หมายความรวมถึงหัวหน้าส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กรมราชองครักษ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐในกรณีนี้แยกออกได้ 2 กลุ่ม คือ

ก. หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ราชการส่วนกลางทั้งหลาย ซึ่งได้แก่บรรดากระทรวง ทบวง กรมทั้งหลาย ในกรณีของกระทรวงและทบวง หัวหน้าหน่วยงานของรัฐย่อมได้แก่ ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวง ส่วนในกรณีของกรมย่อมได้แก่ อธิบดี

ข. สำหรับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่สังกัดกระทรวงกลาโหมนั้น ให้หมายความรวมถึง หัวหน้าส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กรมราชองครักษ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศด้วย

(2) ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับราชการส่วนภูมิภาคในกรณีของราชการส่วนภูมิภาคนั้นชัดเจนว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ สำหรับราชการส่วนภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีของราชการส่วนภูมิภาคมีข้อสังเกตว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความรับผิดชอบในขอบเขตของการบริหารงานในส่วนจังหวัดนั้น ๆ เท่านั้น แต่หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวง ทบวง กรมใดโดยตรง โดยหลักแล้วหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ ย่อมมีอำนาจในการกำหนดชั้นความลับได้ แต่หากข้อมูลข่าวสารนั้นมิได้กำหนดชั้นความลับโดยกระทรวง ทบวง กรมนั้น ๆ หากข้อมูลข่าวสารนั้นอยู่ในความครอบครองของราชการส่วนภูมิภาค และผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐ ในกรณีนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะหัวหน้าหน่วยงานของรัฐในจังหวัดนั้น ย่อมมีอำนาจกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับได้ เว้นแต่จะขัดแย้งกับความประสงค์ของกระทรวง ทบวง กรมนั้น ๆ โดยชัดแจ้ง

(3) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี ประธานสภาตำบล ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเมืองพัทยา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน แล้วแต่กรณี สำหรับราชการส่วนท้องถิ่น ในกรณีของราชการส่วนท้องถิ่นย่อมมีความชัดเจนว่าตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ข้างต้นนั้นเป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐสำหรับราชการส่วนท้องถิ่น

(4) ผู้บริหารกิจการของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ สำหรับงานของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ในกรณีนี้อาจแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. ผู้บริหารกิจการของรัฐวิสาหกิจ ในกรณีของรัฐวิสาหกิจย่อมหมายถึงรัฐวิสาหกิจทั้งหมด ไม่ว่ารัฐวิสาหกิจนั้นจะตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาหรือไม่ ดังนั้น ชื่อเรียกผู้บริหารกิจการของรัฐวิสาหกิจอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น เรียกว่าผู้ว่าบาง ผู้อำนวยการบ้าง ดังนั้นกรณีที่ไม่ว่าจะเรียกชื่อผู้บริหารอย่างไรก็ตาม หากเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ ย่อมมีฐานะเป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ

ข. หน่วยงานอื่นของรัฐ หน่วยงานอื่นของรัฐย่อมหมายถึง หน่วยงานของรัฐทั้งหลายที่ไม่ใช่หน่วยงานของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐในที่นี้จึงหมายถึง บรรดาองค์กรอิสระของรัฐทั้งหลาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น และหมายถึงบรรดาองค์การมหาชนทั้งหลาย เช่น สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น ดังนั้น ในกรณีนี้ผู้เป็นหัวหน้าหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ย่อมหมายถึงเลขาธิการสำนักงานทั้งหลาย หรืออาจจะเรียกชื่ออย่างอื่นก็ตาม

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า การดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 จะบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ เป็นสำคัญ โดยหัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ที่สำคัญตามระเบียบฯ 2544 ดังนี้

(1) มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดชั้นความพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารนั้น ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด ในการกำหนดชั้นความลับนี้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐอาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวได้ตามความจำเป็นให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ หรือให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ในกรณีที่สามารถมอบอำนาจได้ตามกฎหมาย (ข้อ 16)

(2) มีหน้าที่รักษาข้อมูลข่าวสารลับในหน่วยงานของตน แต่อาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวได้ตามความจำเป็นให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ในกรณีที่สามารถมอบอำนาจได้ตามกฎหมาย (ข้อ 7)

(3) ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับภายในหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ เรียกว่า

“นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ” และจะแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับตามความเหมาะสมก็ได้ (ข้อ 25)

(4) ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วย นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับเป็นประธานกรรมการและเจ้าหน้าที่อื่นอีก ไม่น้อยกว่าสองคนเป็นกรรมการ ทำการตรวจสอบความถูกต้องในการปฏิบัติตามระเบียบนี้ และการมีอยู่ของข้อมูลข่าวสารลับที่มีอยู่ในทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับอย่างน้อยหกเดือน (ข้อ 29)

(5) หัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นผู้อนุญาตให้ส่งข้อมูลข่าวสารลับ ออกนอกบริเวณหน่วยงานภายในประเทศ (ข้อ 37)

(6) หัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นผู้อนุญาตตามส่งข้อมูลข่าวสารลับ ทั้งภายในประเทศและส่งออกนอกประเทศจะส่งทางโทรคมนาคม ไปรษณีย์ลงทะเบียน ตอรับหรือโดยวิธีอื่นใดก็ได้ (ข้อ 40)

(7) หัวหน้าหน่วยงานของรัฐเป็นผู้อนุญาตให้ยืมข้อมูลข่าวสารลับ (ข้อ 45)

(8) หัวหน้าหน่วยงานของรัฐอาจสั่งทำลายข้อมูลข่าวสารลับได้ (ข้อ 46)

(9) ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐจัดให้มีแผนการปฏิบัติในเวลาฉุกเฉิน โดยมีแผนการเคลื่อนย้าย แผนการพิทักษ์รักษาและแผนการทำลายข้อมูลข่าวสารลับ (ข้อ 47)

(10) มีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับ โดยมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไข เช่นใดก็ได้ (ข้อ 49)

(11) ดำเนินการให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาล (ข้อ 52) กล่าวคือ

ก) กำหนดชั้นความลับ สำหรับข้อมูลข่าวสารลับที่มีอายุเกิน 20 ปี

ข) กำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารภายใน 20 ปีก่อนวันที่ ระเบียบนี้ใช้บังคับให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ(23 มิ.ย. 44) ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจจัดทำได้ทันตามกำหนดขอขยายระยะเวลาต่อคณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารได้

2.3 การมอบอำนาจของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการตามระเบียบฯ

ตามข้อ 16 แห่งระเบียบดังกล่าวกำหนดไว้ว่า “ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการกำหนดชั้นความลับพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารนั้นด้วยว่าเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด และเพราะเหตุใดในการนี้อาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวได้ตามความจำเป็นให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือให้แก่ข้าราชการส่วนภูมิภาค ในกรณีที่สามารถมอบอำนาจได้ตามกฎหมาย” ตามข้อ 16 หากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐประสงค์จะมอบอำนาจในการกำหนดชั้นความลับให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาหรือให้แก่ข้าราชการส่วนภูมิภาค มีกฎหมายใดกำหนดให้สามารถมอบอำนาจได้นั้น ในกรณีนี้เห็นว่า การมอบอำนาจตามกฎหมายอาจดำเนินการได้ตามกฎหมายที่บัญญัติเรื่องการมอบอำนาจเป็นการทั่วไป และตามกฎหมาย

1. การมอบอำนาจตามกฎหมายทั่วไป ซึ่งในที่นี้หมายถึงพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 หัวหน้าหน่วยงานของรัฐสามารถอาศัยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายในการมอบอำนาจได้ ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 และมาตรา 39 ซึ่งตามมาตรา 38 บัญญัติว่า “อำนาจในการสั่งการอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย ... ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นอาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนได้ ดังต่อไปนี้

(1) ปลัดกระทรวงอาจมอบอำนาจให้รองปลัดกระทรวง ผู้ช่วยปลัดกระทรวง อธิบดี หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

(2) ปลัดทบวงอาจมอบอำนาจให้รองปลัดทบวง ผู้ช่วยปลัดทบวง อธิบดี หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า หรือผู้ว่าราชการจังหวัด

(3) อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าอาจมอบอำนาจให้รองอธิบดี ผู้ช่วยอธิบดี ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง หัวหน้าส่วนราชการ ตามมาตรา 31 วรรคสอง หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

(4) ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจมอบอำนาจให้รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ”

หากพิจารณาขอบเขตการมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ยังไม่สามารถจะอาศัยพระราชบัญญัติดังกล่าวมอบอำนาจไปถึงหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดในฐานะที่เป็นราชการส่วนภูมิภาคได้ เพราะการมอบอำนาจของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เป็นกระทรวง ทบวง กรมก็ดี ไม่สามารถมอบอำนาจมาถึงหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดได้ เว้นแต่กระทรวง ทบวง กรม จะมอบอำนาจมายังผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดทำการมอบอำนาจต่อไปให้แก่หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดตามมาตรา 39¹ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งหากพิจารณาผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับตามระเบียบว่าด้วยความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 เปรียบเทียบกับระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2517 แล้ว จะเห็นได้ว่า ระเบียบฯ 2517 ได้กำหนดในลักษณะที่วางเกณฑ์ไว้ยืดหยุ่นมากกว่าระเบียบฯ 2544 โดยระเบียบฯ 2517 ได้กำหนดผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับไว้ ดังนี้

ก. ผู้มีอำนาจกำหนดชั้น “ลับที่สุด” ได้แก่ ข้าราชการตั้งแต่หรือเทียบเท่าตำแหน่งดังต่อไปนี้ขึ้นไป (1) อธิบดี (2) หัวหน้าคณะทูต (3) ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร (4) ผู้บัญชาการตำรวจ ฯลฯ

ข. ผู้มีอำนาจกำหนดชั้น “ลับมาก” ได้แก่ ข้าราชการตั้งแต่หรือเทียบเท่าตำแหน่งดังต่อไปนี้ขึ้นไป (1) หัวหน้ากอง (2) ผู้บังคับการกรม (3) ผู้บังคับหมวดเรือ ฯลฯ

ค. ผู้มีอำนาจกำหนดชั้น “ลับ” ได้แก่ ข้าราชการตั้งแต่หรือเทียบเท่าตำแหน่งดังต่อไปนี้ขึ้นไป (1) หัวหน้าแผนก (2) ผู้บังคับกองร้อย (3) ผู้บังคับการเรือชั้นสาม ฯลฯ

¹ มาตรา 39 เมื่อมีการมอบอำนาจตามมาตรา 38 โดยชอบแล้ว ผู้รับมอบอำนาจมีหน้าที่ต้องรับมอบอำนาจนั้น และจะมอบอำนาจนั้นให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นต่อไปไม่ได้ เว้นแต่กรณีการมอบอำนาจให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา 38 (2) (3) (4) (5) (6) หรือ (7) ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมอบอำนาจนั้นต่อไปตามมาตรา 38 (9) ก็ได้

ในการมอบอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดตามวรรคหนึ่งให้แก่รองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด แจ้งให้ผู้มอบอำนาจชั้นต้นทราบ ส่วนการมอบอำนาจให้แก่บุคคลอื่นนอกจากรองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้มอบอำนาจชั้นต้นแล้ว

2. การมอบอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ เช่น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ตามมาตรา 81 วรรคสอง บัญญัติว่า อำนาจในการสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งนั้น หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมิได้กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ได้ แต่ห้ามมอบให้ปลัดกรุงเทพมหานคร รองปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนัก หัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งมีฐานะเป็นสำนัก หรือผู้อำนวยการเขตปฏิบัติราชการแทน ให้ทำเป็นคำสั่ง และประกาศใช้ราชกิจจานุเบกษา

บทที่ 3

การกำหนดชั้นความลับ

ตามระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดเรื่องการกำหนดชั้นความลับในหมวด 2 การกำหนดชั้นความลับถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 เพราะหากไม่มีการกำหนดชั้นความลับ การดำเนินการตามระเบียบฯ ในขั้นตอนต่อ ๆ มา ไม่ว่าจะเป็นการแสดงชั้นความลับ การปรับชั้นความลับ หรือการดำเนินการทั้งหมดตามระเบียบฯ 2544 ก็ไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดชั้นความลับเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 ในเรื่องการกำหนดชั้นความลับมีหัวข้อในการพิจารณา ดังนี้

3.1 ประเภทของชั้นความลับ

ตามข้อ 12 ของระเบียบฯ 2544 ได้แบ่งชั้นความลับออกเป็น 3 ประเภท คือ

ลับที่สุด(TOP SECRET) ลับมาก (SECRET) และลับ (CONFIDENTIAL)

ลับที่สุด หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารลับซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด (ข้อ 13)

ลับมาก หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารลับ ซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรง (ข้อ 14)

ลับ หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารลับ ซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐ

จากการให้ความหมายของข้อมูลข่าวสารลับทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชั้นความลับทั้ง 3 ประเภทนั้น ล้วนเชื่อมโยงกับความเสียหายแก่ “ประโยชน์แห่งรัฐ” อะไร คือ “ประโยชน์แห่งรัฐ” ระเบียบฯ 2544 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์แห่งรัฐ” หมายความว่า “การดำเนินงานของรัฐที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของเอกชนประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความมั่นคงของรัฐเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ การป้องกันประเทศ เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม”

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารลับอันใดอันหนึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารลับชั้นลับที่สุด ลับมาก หรือลับนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับระดับความเสียหายที่จะเกิดต่อประโยชน์แห่งรัฐว่าจะเสียหายในระดับร้ายแรงที่สุด ร้ายแรง หรือเกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประเมิณของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใกล้ชิดหรือดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ย่อมจะรู้รายละเอียดต่าง ๆ ของข้อมูลข่าวสารนั้น รวมทั้งผลกระทบอันเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารใดข้อมูลข่าวสารหนึ่งว่าอยู่ในชั้นความลับใด เจ้าหน้าที่ผู้กำหนดชั้นความลับจะต้องสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลว่าทำไมจึงกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับ และการกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารลับในชั้นต่าง ๆ นั้นมีเหตุผลใดสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว

3.2 ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับ

ตามข้อ 16 ของระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดชั้นความลับ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารลับนั้นด้วยว่าเป็นข้อมูลข่าวสารลับประเภทใดและเพราะเหตุใด ในการนี้อาจมอบหมายหน้าที่ดังกล่าวได้ตามความจำเป็นให้ผู้ได้บังคับบัญชา จากเนื้อหาของข้อ 16 ดังกล่าว มีข้อพิจารณา 2 ประการ คือ วิธีการกำหนดชั้นความลับและการมอบหมายหน้าที่ในการกำหนดชั้นความลับ

3.2.1 วิธีการกำหนดชั้นความลับ

ตามข้อ 16 กำหนดไว้ว่า ในการกำหนดชั้นความลับจะต้องมีการให้เหตุผลประกอบการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารลับนั้นด้วยว่าเป็นข้อมูลข่าวสารลับประเภทใดและเพราะเหตุใด สาระสำคัญในส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ เพราะตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า การเป็นข้อมูลข่าวสารลับมิใช่เหตุผลของการปฏิเสธที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดข้อมูลข่าวสารหนึ่ง แต่การปฏิเสธเจ้าหน้าที่จะต้องให้เหตุผลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น การที่ข้อ 16 กำหนดไว้ดังกล่าว จึงเป็นการเชื่อมโยงการดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 ให้สอดคล้องกับมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

3.3 แนวทางการกำหนดชั้นความลับ

ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า การกำหนดชั้นความลับเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการดำเนินการตามระเบียบฯ 2544 และหัวใจสำคัญในการกำหนดชั้นความลับที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติคือแนวทางในการกำหนดชั้นความลับ เพื่อเป็นคู่มือในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ เนื่องจากระเบียบฯ 2544 มิได้กล่าวรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวไว้เลย เพียงแต่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้กว้าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 19 เท่านั้น ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้กว้าง ๆ ดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการดำเนินการในทางปฏิบัติได้ตามข้อ 19 ระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดหลักเกณฑ์อันเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารใดข้อมูลข่าวสารหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบในการพิจารณา 6 ประการ ดังนี้ (1) ความสำคัญของเนื้อหา (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร (3) วิธีการนำไปใช้ประโยชน์ (4) จำนวนบุคคลที่ควรรับทราบ (5) ผลกระทบหากมีการเปิดเผย (6) หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในฐานะเจ้าของเรื่องหรือผู้อนุมัติ²

(1) ความสำคัญของเนื้อหา

ความสำคัญของเนื้อหาเป็นการประเมินเนื้อหาของเรื่องนั้นว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด การประเมินความสำคัญอาจมีเกณฑ์ในการพิจารณาที่แตกต่างกันออกไป เช่น เป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญเนื่องจากไปกระทบต่อคนจำนวนมากหรือกระทบต่อบุคคลเพียงไม่กี่คน แต่เป็นบุคคลที่เป็นผู้นำของประเทศ ดังนั้น เกณฑ์ในการพิจารณาว่าเนื้อหาสำคัญหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการประเมิน ซึ่งอาจแบ่งเกณฑ์ในการประเมินความสำคัญของเนื้อหาออกได้ใน 3 ระดับ³ คือ

ก. ความสำคัญของระดับชาติ เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญในระดับชาติ ย่อมหมายถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความมั่นคง ความอยู่รอดปลอดภัยของชาติ ความเป็นเอกราชอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ผลประโยชน์แห่งชาติ สถาบันหลักของชาติ ข้อมูลข่าวสารที่ความสำคัญของเนื้อหาที่มีความสำคัญในระดับชาติเช่นนี้ หากมีการกำหนด

²รายละเอียดโปรดดู คีรก ทองแผ่น “ร่างคำอธิบายแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 หน้า 17 - 21

³คีรก ทองแผ่น, อ้างแล้ว หน้า 8

ชั้นความลับอาจกำหนดชั้นความลับเป็น “ลับที่สุด” หากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด

ข. ความสำคัญระดับองค์กร/หน่วยงาน ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินการหรือการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสำคัญระดับชาติ ในกรณีเช่นนี้อาจกำหนดชั้นความลับเป็น “ลับมาก” หรือ “ลับ” เช่น แผนป้องกัน แผนปราบปราม แผนปฏิบัติการ แผนอารักขาบุคคลสำคัญ การเจรจาหรือข้อตกลงที่สำคัญระหว่างประเทศ แผนการยุทธและการดำเนินการทางทหาร ฯลฯ

ค. ความสำคัญระดับบุคคลหรือส่วนบุคคล ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งในระดับบุคคลนี้จะต้องไม่หมายรวมถึงส่วนบุคคลของบุคคลที่สำคัญของชาติ เพราะในกรณีนี้แม้จะมีส่วนบุคคล แต่ก็ยังเป็นส่วนบุคคลที่มีความสำคัญระดับชาติ ความสำคัญในระดับบุคคล เช่นนี้ อาจกำหนดชั้นความลับเป็น “ลับ” เช่น การสอบสวนและการดำเนินการทางวินัย

(2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารนั้นอาจแบ่งแหล่งที่มาได้ 2 ลักษณะคือ⁴

ก. แหล่งข่าวเปิด หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่สามารถหาได้โดยทั่วไป อย่างเปิดเผยจากแหล่งข่าวที่มีชีวิต และแหล่งข่าวที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หนังสือ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ฯลฯ ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องกำหนดชั้นความลับ เว้นแต่นำไปประกอบกับข้อมูลข่าวสารที่กำหนดชั้นความลับ

ข. แหล่งข่าวปิดหรือแหล่งข่าวลับ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการดำเนินการทางลับ หรือได้มาจากแหล่งข่าวที่ต้องสงวนคุ้มครองไว้เป็นความลับ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในลักษณะนี้จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะอาจมีผลต่อความปลอดภัยต่อผู้ให้แหล่งข่าวได้

ดังนั้น ข้อพิจารณาของแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารย่อมเป็นข้อพิจารณาสำคัญในการที่ให้ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลข่าวสารลับหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมุ่งหมายถึงการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เป็นแหล่งข่าวเป็นสำคัญ

⁴ ดู ดิเรก ทองแผ่น, อ้างแล้ว, หน้า 19

(3) วิธีการนำไปใช้ประโยชน์ ข้อพิจารณาในส่วนของการวิธีการนำไปใช้ประโยชน์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการจัดทำข้อมูลข่าวสารใดข้อมูลข่าวสารหนึ่ง ซึ่งหากเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความมุ่งหมายต้องการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับรู้การใช้ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารนั้นก็จะต้องใช้วิธีการในการเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ ส่วนข้อมูลข่าวสารบางประเภทจะเป็นประโยชน์อยู่ตรงที่ข้อมูลข่าวสารนั้นยังมิได้เปิดเผยต่อบุคคลภายนอก เช่น ข้อมูลข่าวสารที่แสดงถึงแหล่งในการผลิตยาเสพติด การจะได้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารนี้ก็ต้องไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารนี้ให้บุคคลอื่นทราบ เพราะหากข้อมูลข่าวสารดังกล่าวทราบถึงบุคคลภายนอกก็จะมีผลทำให้การดำเนินการเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดไม่อาจบรรลุความมุ่งหมายได้ ดังนั้น วิธีการนำไปใช้ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารจึงเป็นข้อพิจารณาที่จะนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาที่กำหนดให้ข้อมูลข่าวสารใดเป็นข้อมูลข่าวสารลับด้วย

(4) จำนวนบุคคลที่ควรรับทราบ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนบุคคลที่ควรรับทราบย่อมมีความสัมพันธ์กับวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ ย่อมมีความหมายว่าจำนวนบุคคลที่ควรรับทราบหมายถึงประชาชนโดยทั่วไป แต่หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจำกัดให้รู้เฉพาะบางคนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมของผู้ที่ถูกสงสัยว่านำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดเพื่อการฟอกเงินเช่นนี้ ย่อมเห็นได้ว่า ข้อมูลในลักษณะเช่นนี้ย่อมจะต้องจำกัดจำนวนบุคคลที่ควรรับทราบ ดังนั้น ลักษณะของข้อมูลประเภทนี้ย่อมเรียกร่องขอบเขตของบุคคลที่ควรรับทราบ และข้อพิจารณาในเรื่องนี้จึงเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดชั้นความลับประการหนึ่ง

(5) ผลกระทบหากมีการเปิดเผย ข้อพิจารณาในเรื่องผลกระทบหากมีการเปิดเผยอาจแยกพิจารณาได้ 2 ระดับคือ ผลกระทบหากมีการเปิดเผยนั้นถึงขนาดที่จะต้องกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารลับหรือไม่ และหากมีผลกระทบถึงขนาดที่ต้องกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารลับแล้วจะกำหนดให้อยู่ในชั้นความลับใด

ก. ผลกระทบหากมีการเปิดเผยถึงขนาดจะต้องกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารลับหรือไม่นั้น ในกรณีนี้ย่อมเป็นปัญหาสำหรับข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐ แต่จะไม่ใช่ปัญหากับข้อมูลข่าวสารที่การเปิดเผยอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงและอย่างร้ายแรงที่สุด เพราะทั้งสองกรณีนี้ย่อมมีความชัดเจนว่าการเปิดเผยย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์

แห่งรัฐอย่างชัดเจน แต่กรณีที่ยากในบางกรณีถือการเปิดเผยจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
 ประโยชน์แห่งรัฐหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ในเบื้องต้นผู้มีอำนาจในการกำหนดชั้นความลับ
 จะต้องคาดหมายผลจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวว่าหากเปิดเผยแล้วจะมีผล
 อย่างไร และผลที่เกิดขึ้นนั้นถือว่าเป็นความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐหรือไม่ เช่น
 การเปิดเผยข้อสอบที่เกี่ยวกับแพทย์แผนโบราณ ผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเผยคือ
 ทำให้ผู้ที่เข้าสอบเกี่ยวกับแพทย์แผนโบราณสามารถทราบข้อสอบที่ใช้ในการสอบได้
 และผลที่ติดตามต่อมาก็คือการได้ชุดข้อสอบดังกล่าวจะต้องไปศึกษาจากแพทย์แผนโบราณ
 ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การให้เปิดเผยข้อสอบดังกล่าวอาจกระทบกับประโยชน์
 ของหน่วยงานที่ดูแลเรื่องข้อสอบดังกล่าวได้

ข. หากมีผลกระทบถึงขนาดที่ต้องกำหนดให้เป็นข้อมูลข่าวสารลับแล้ว
 จะกำหนดให้อยู่ในชั้นความลับใด กรณีนี้ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้แล้วในข้อ 13-ข้อ 15
 กล่าวคือ ถ้ากระทบถึงขนาดทำให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด
 ให้กำหนดชั้นความลับเป็น “ลับที่สุด” ถ้ากระทบถึงประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงให้
 กำหนดชั้นความลับเป็น “ลับมาก” และถ้ากระทบถึงประโยชน์แห่งรัฐแบบธรรมดา
 ให้กำหนดชั้นความลับเป็น “ลับ” แต่ไหนแต่ไรใด ร้ายแรงที่สุด ร้ายแรงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ
 การประเมินของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ที่จะประเมินผลกระทบจากการ
 เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

(6) หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในฐานะเจ้าของเรื่องหรือผู้อนุมัติ ขอพิจารณา
 ในเรื่องนี้ย่อมหมายความว่า ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐใดจะกำหนดชั้นความลับในเรื่องใด
 เรื่องหนึ่งนั้นจะต้องพิจารณาประกอบด้วยว่าในเรื่องนั้น ๆ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ
 ในฐานะเจ้าของเรื่องหรือผู้อนุมัติได้กำหนดชั้นความลับในเรื่องนั้นไว้อย่างไร และหาก
 หน่วยงานของรัฐอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้น หากจะจำเป็นต้องกำหนด
 ชั้นความลับก็ควรจะกำหนดให้สอดคล้องกัน เพราะในกรณีนี้เท่ากับเป็นการยอมรับว่า
 หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นย่อมเป็นผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดเกี่ยวกับ
 ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ ดีกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานอื่นจึงควรพิจารณาเรื่องดังกล่าว
 ในการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารด้วย

3.4 การแสดงชั้นความลับ

ตามข้อ 21 และข้อ 22 ของระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดเรื่องการแสดงชั้นความลับไว้ โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.4.1 เครื่องหมายแสดงชั้นความลับ

เครื่องหมายแสดงชั้นความลับให้ใช้ตัวอักษรตามที่กำหนดไว้คือ “ลับที่สุด” “ลับมาก” หรือ “ลับ” โดยขนาดของตัวอักษรดังกล่าวให้มีขนาดโตกว่าตัวอักษรธรรมดาและให้ใช้ “สีแดง” หรือ “สีอื่น” ที่สามารถมองเห็นได้เด่นและชัดเจน

ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารลับนั้นเป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย เครื่องหมายแสดงชั้นความลับให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษแทนตามชั้นความลับนั้น กล่าวคือ “TOP SECRET” “SECRET” หรือ “CONFIDENTIAL”

3.4.2 วิธีการแสดงเครื่องหมายชั้นความลับมีวิธีการแสดง ดังนี้

(1) ในกรณีที่ เป็นเอกสาร ให้แสดงชั้นความลับไว้ที่กลางหน้ากระดาษทั้งด้านบนและด้านล่างของทุกหน้าเอกสารนั้น ถ้าเอกสารเข้าปกให้แสดงไว้ที่ด้านนอกของปกหน้าและปกหลังด้วย

(2) ในกรณีที่ เป็นภาพเขียน ภาพถ่าย แผนที่ แผนภูมิ แผนผังและสำเนาของสิ่งดังกล่าว ให้แสดงชั้นความลับในลักษณะเดียวกับ “เอกสาร” คือแสดงชั้นความลับไว้ที่กลางหน้ากระดาษทั้งด้านบนและด้านล่างของทุกหน้าเอกสาร ถ้าเอกสารนั้นม้วนหรือพับได้ให้แสดงชั้นความลับไว้ให้ปรากฏเห็นได้ขณะที่เอกสารนั้นม้วนหรือพับอยู่ด้วย

(3) ในกรณีที่ เป็นงานบันทึก แถบบันทึก ฟิล์ม บันทึกภาพทุกประเภทหรือสิ่งบันทึกที่สามารถแสดงผลหรือสื่อความหมายโดยกรรมวิธีใด ๆ เช่น ฟิล์ม ไมโครฟิล์ม แผ่นบันทึกเสียง ให้แสดงชั้นความลับไว้ที่ต้นและปลายม้วน หรือต้นและปลายของข้อมูลข่าวสารหรือบนวัสดุหรือบนภาชนะที่บรรจุ แต่ถ้าไม่สามารถแสดงได้ตามที่กล่าวมาแล้ว ให้เก็บในกล่องหรือหีบห่อ ซึ่งมีเครื่องหมายแสดงชั้นความลับนั้น

3.5 การปรับชั้นความลับ

ในเรื่องการปรับชั้นความลับมีเรื่องสำคัญ 2 เรื่องคือ ความหมายของการปรับชั้นความลับ และผู้มีอำนาจในการปรับชั้นความลับ และการยกเลิกชั้นความลับโดยผลของกฎหมาย

3.5.1 ความหมายของ “การปรับชั้นความลับ”

การปรับชั้นความลับ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงชั้นความลับตามที่ปรากฏอยู่ในการแสดงชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารลับในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ การปรับชั้นความลับอาจมีได้ 3 กรณี คือ

ก. การเพิ่มชั้นความลับ หมายถึง การปรับชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารลับในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากเดิมที่อยู่ในลำดับชั้นที่ต่ำกว่าให้อยู่ในลำดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น เพิ่มชั้นความลับจากเดิม “ลับ” เป็น “ลับมาก” หรือจากเดิม “ลับมาก” เป็น “ลับที่สุด”

ข. การลดชั้นความลับ หมายถึง การปรับชั้นความลับของข้อมูลข่าวสารลับในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากเดิมที่อยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่าให้อยู่ในลำดับชั้นที่ต่ำกว่า เช่น ลดจากชั้นความลับเดิม “ลับที่สุด” เป็น “ลับมาก” หรือจากเดิม “ลับมาก” เป็น “ลับ”

ค. การยกเลิกชั้นความลับ หมายถึง การทำให้ข้อมูลข่าวสารลับ มีสถานะเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไป เมื่อมีสถานะเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วไปย่อมอยู่ภายใต้หลักการเปิดเผยเป็นหลัก ส่วนการไม่เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น

3.5.2 ผู้มีอำนาจในการปรับชั้นความลับ

ตามข้อ 23 ของระเบียบฯ 2544 ได้กำหนดผู้มีอำนาจในการปรับชั้นความลับไว้ดังนี้

(1) ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง จากเงื่อนไขดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการกำหนดเงื่อนไขของการปรับชั้นความลับไว้ดังนี้

ก. หน่วยงานที่จะปรับชั้นความลับได้จะต้องเป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่องนั้น ๆ หน่วยงานที่ไม่ใช่เจ้าของเรื่องนั้นจะปรับชั้นความลับนั้น ๆ เองไม่ได้

ข. ผู้มีอำนาจในการปรับชั้นความลับ หมายถึง ผู้มีอำนาจกำหนดชั้นความลับของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ซึ่งหมายถึงหัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐในการกำหนดชั้นความลับของข้อมูลข่าวสาร

(2) ผู้บังคับบัญชาตามสายงานมีอำนาจปรับชั้นความลับได้เมื่อพิจารณาเห็นว่า การกำหนดชั้นความลับไม่เหมาะสม แต่ต้องแจ้งให้ผู้กำหนดชั้นความลับเดิมทราบ เช่น อธิบดีกรม ก. กำหนดให้ข้อมูลข่าวสาร A เป็นข้อมูลข่าวสารชั้น “ลับ” ปลัดกระทรวง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของอธิบดีกรม ก. เห็นว่า การกำหนดให้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารลับไม่เหมาะสมอีกต่อไป ปลัดกระทรวง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของอธิบดีกรม ก. อาจปรับชั้นความลับโดยการยกเลิกชั้นความลับข้อมูลข่าวสาร A ได้ แต่ต้องแจ้งให้อธิบดีกรม ก. ทราบด้วย

3.5.3 การยกเลิกชั้นความลับโดยผลของกฎหมาย

การยกเลิกชั้นความลับโดยผลของกฎหมายมี 2 กรณี ดังนี้

(1) โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (ข้อ 24) ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้วินิจฉัยให้เปิดเผย โดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ในกรณีนี้ให้ถือว่าข้อมูลข่าวสารนั้นถูกยกเลิกชั้นความลับแล้ว

การให้เปิดเผยโดยมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไข หมายถึง กรณีใดโดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

ก. การให้เปิดเผยโดยมีข้อจำกัด การให้เปิดเผยโดยมีข้อจำกัดนั้น “ข้อจำกัด” อาจมีการกำหนดได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

- ข้อจำกัดในแง่ของการเปิดเผยเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ เช่น วินิจฉัยให้เปิดเผยโดยมีข้อจำกัดว่าจะเปิดเผยชื่อพยานหรือผู้มาให้ถ้อยคำไม่ได้ หรือเปิดเผยข้อความที่เป็นการกระทบข้อมูลส่วนบุคคลมิได้ หรือจะเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความลับทางการค้ามิได้ กรณีเช่นนี้เป็นกรณีของข้อจำกัดในทางเนื้อหา ซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

- ข้อจำกัดในแง่ของผู้ที่ได้รับการเปิดเผย เช่น คณะกรรมการวินิจฉัยอาจจะจำกัดวิธีการเปิดเผยว่าให้เปิดเผยให้แก่ผู้ยื่นขอตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ผู้ขอเปิดเผยจะนำไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นต่อไปมิได้

- ข้อจำกัดในแง่ของการนำไปใช้ เช่น คณะกรรมการวินิจฉัยอาจวินิจฉัยให้เปิดเผยเพื่อการนำไปใช้ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของบุคคลนั้นในชั้นการพิจารณาของศาล เป็นต้น

- ข้อจำกัดในแง่ของวิธีการเปิดเผย เช่น อาจมีการจำกัดว่าห้ามมิให้นำไปเปิดเผยต่อสื่อมวลชน เป็นต้น

ข. การให้เปิดเผยโดยมีเงื่อนไข การกำหนดเงื่อนไขของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร อาจกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเปิดเผยได้ต่อเมื่อผู้มีอำนาจได้วินิจฉัยในเรื่องนั้นแล้ว หรือสามารถเปิดเผยได้ภายหลังการประชุมเรื่องนั้น ๆ แล้ว หรือกำหนดเงื่อนไขว่าห้ามสำเนาเพิ่มเติม เป็นต้น

(2) กรณีที่ข้อมูลข่าวสารนั้นกลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ กล่าวคือ หากเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 เมื่อครบ 75 ปี และข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 15 เมื่อครบ 20 ปี และไม่มีการขอยยาระยะเวลาที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว กรณีนี้ หากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้า ย่อมมีผลทำให้ข้อมูลข่าวสารนั้นกลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์เมื่อกลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าได้ ย่อมทำให้ความเป็นข้อมูลข่าวสารลับนั้นถูกยกเลิกไปโดยผลของกฎหมายดังกล่าว

บทที่ 4

การทะเบียน

4.1 นายทะเบียน

1. การแต่งตั้งนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

ให้หน่วยงานของรัฐแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับขึ้นภายในหน่วยงานของตน เรียกว่า “นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ” และจะแต่งตั้งผู้ช่วยนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับด้วยก็ได้ตามความเหมาะสม

2. หน้าที่ของนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

(1) ดำเนินการทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับให้เป็นไปตามระเบียบนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดให้มีทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับแยกต่างหากจากทะเบียนงานสารบรรณตามปกติของหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ ทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลข่าวสารลับอันประกอบด้วย

- **ทะเบียนรับ** ซึ่งใช้บันทึกรายละเอียดของข้อมูลข่าวสารลับที่หน่วยงานได้รับไว้

- **ทะเบียนส่ง** ซึ่งใช้บันทึกรายละเอียดของข้อมูลข่าวสารลับที่ส่งออกนอกบริเวณหน่วยงาน

- **ทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับ** ซึ่งใช้บันทึกทางทะเบียนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับที่หน่วยงานจัดทำขึ้นใช้งานหรือได้ส่งออกหรือได้รับมา ตลอดจนบันทึกการปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับ

ทั้งนี้ แบบทะเบียนรับ ทะเบียนส่ง และทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับเป็นไปตามที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

(2) เก็บรักษาแบบเอกสารต่าง ๆ ซึ่งกรอกข้อความแล้วตามระเบียบนี้ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารลับต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมดูแลไว้ในที่ปลอดภัย

(3) เก็บรักษาบัญชีลายมือชื่อนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับและผู้ช่วยนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับของหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่ติดต่อเกี่ยวข้องกันเป็นประจำ

(4) ประสานงานกับผู้ควบคุมทะเบียนความไว้วางใจตามที่กำหนดในระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ เพื่อกำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าถึงชั้นความลับตามความเหมาะสมและความรับผิดชอบ

(5) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารลับตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ

4.2 การตรวจสอบข้อมูลข่าวสารลับ

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

ให้หน่วยงานของรัฐแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วย นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับเป็นประธานกรรมการและเจ้าหน้าที่อื่นอีกไม่น้อยกว่าสองคน เป็นกรรมการ

2. หน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ

- (1) ทำการตรวจสอบความถูกต้องในการปฏิบัติตามระเบียบนี้ และการมีอยู่ของข้อมูลข่าวสารลับที่มีอยู่ในทะเบียนข้อมูลข่าวสารอย่างน้อยทุกหกเดือน
- (2) เสนอรายงานการตรวจสอบให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐนั้นทราบเพื่อสั่งการต่อไป

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยไม่ชักช้า เมื่อสงสัยว่าบุคคลที่ไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับได้รู้หรืออาจรู้ถึงข้อมูลข่าวสารลับ หรือเมื่อสงสัยว่ามีการละเมิดการรักษาความลับของข้อมูลข่าวสารของราชการ ทั้งนี้ คณะกรรมการสอบสวนต้องเป็นผู้ซึ่งมิได้เป็นคณะกรรมการตรวจสอบ

บทที่ 5

การดำเนินการ

5.1 การจัดทำ

การจัดทำ หมายถึง การดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารลับในทุกขั้นตอน

หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ

1. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐต้องกำหนดจำนวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพียงพอที่จำเป็นต่อภารกิจ และจำกัดให้ทราบเท่าที่จำเป็นต่อภารกิจนั้นเท่านั้น
2. กรณีที่ข้อมูลข่าวสารลับมีสภาพเป็นเอกสาร ให้แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ไว้ทุกหน้าของข้อมูลข่าวสารลับ
 - ชื่อหน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่อง (พร้อมชื่อหน่วยงานส่วนย่อยด้วยก็ได้)
 - เลขที่ชุดของจำนวนชุดทั้งหมด และ
 - เลขที่หน้าของจำนวนหน้าทั้งหมด
3. กรณีที่ข้อมูลข่าวสารลับมีสภาพเป็นงานบันทึก แถบบันทึก फिल्मบันทึกภาพ ให้แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ไว้ในกล่องหรือหีบห่อของข้อมูลข่าวสารลับ
 - ชื่อหน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่อง (พร้อมชื่อหน่วยงานส่วนย่อยด้วยก็ได้ และ
 - เลขที่ชุดของจำนวนชุดทั้งหมด

5.2 การสำเนาและการแปล

การสำเนาและการแปล ตลอดจนการเข้ารหัสหรือการถอดรหัสข้อมูลข่าวสารลับ ให้บันทึกรายละเอียดดังต่อไปนี้ไว้ที่ข้อมูลข่าวสารลับฉบับต้นและที่ฉบับสำเนา ฉบับคำแปล ฉบับเข้ารหัสหรือฉบับถอดรหัส แล้วแต่กรณี

- จำนวนชุด
- ยศ ชื่อและตำแหน่งของผู้ดำเนินการ และ
- ชื่อหน่วยงานของรัฐที่จัดทำ

5.3 การโอน

การโอนข้อมูลข่าวสารลับระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือการโอนภายในหน่วยงานเดียวกันให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้โอนและเจ้าหน้าที่ผู้รับโอน ต้องจัดทำบันทึกการโอนและการรับโอนไว้เป็นหลักฐาน และ

2. นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ ต้องจัดแจ้งการโอนข้อมูลข่าวสารลับไว้ในทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับด้วย

5.4 การส่งและการรับ

5.4.1 การส่งข้อมูลข่าวสารลับ

การส่งข้อมูลข่าวสารลับทั้งภายในประเทศและส่งออกนอกประเทศ จะส่งโดยวิธีการใดก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐก่อน อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการส่งทางโทรคมนาคม เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำขององค์การรักษาความปลอดภัย

(1) การส่งข้อมูลข่าวสารภายในบริเวณหน่วยงานเดียวกัน ให้ใช้ในปกข้อมูลข่าวสารลับปิดทับข้อมูลข่าวสารลับ ทั้งนี้ ตามแบบในปกข้อมูลข่าวสารลับที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

(2) การส่งข้อมูลข่าวสารลับออกนอกบริเวณหน่วยงาน ให้บรรจุซองหรือภาชนะที่บ่งแสดงชั้นอย่างมั่นคง และดำเนินการดังต่อไปนี้

ก) การระบุรายละเอียดบนซองหรือภาชนะ

- บนซองหรือภาชนะชั้นใน ให้จำหนึ่ระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้

* เลขที่หนังสือนำส่ง

* ชื่อหรือตำแหน่งผู้รับ

* หน่วยงานผู้ส่ง และ

* เครื่องหมายแสดงชั้นความลับทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

- บนซองหรือภาชนะชั้นนอก ให้จำหนึ่ระบุข้อความเช่นเดียวกับ

บนซองหรือภาชนะชั้นใน แต่ไม่ต้องมีเครื่องหมายแสดงชั้นความลับใด ๆ

ข) การระบุนายละเอียดในใบตอบรับ

ให้ระบุนายละเอียดดังต่อไปนี้ไว้ในใบตอบรับตามแบบใบตอบรับที่นายกรัฐมนตรีกำหนด และเก็บรักษาใบตอบรับนั้นไว้นานกว่าจะได้รับคืนหรือยกเลิกชั้นความลับหรือทำลายข้อมูลข่าวสารลับนั้นแล้ว

- เลขที่หนังสือส่ง
- วัน เดือน ปีที่ส่ง
- จำนวนหน้าและหมายเลขฉบับ

ข้อห้าม ห้ามระบุนั้นชั้นความลับและชื่อเรื่องไว้ในใบตอบรับ

(2.1) การส่งข้อมูลข่าวสารลับออกนอกบริเวณหน่วยงานภายในประเทศ โดยเจ้าหน้าที่นำสารต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือผู้ได้รับมอบหมาย และให้นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับลงทะเบียนก่อนส่งออก ทั้งนี้ จะจัดให้มีผู้อารักขาการนำสารด้วยก็ได้

(1) หน้าที่ของเจ้าหน้าที่นำสารและผู้อารักขาการนำสาร

- รักษาความปลอดภัยของข้อมูลข่าวสารลับตลอดเวลาที่นำออกนอกบริเวณหน่วยงาน และเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารลับที่อยู่ในความดูแลให้ปลอดภัย
 - จัดส่งข้อมูลข่าวสารลับแก่นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ
- ถ้านายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับหรือผู้ปฏิบัติการแทนไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ส่งข้อมูลข่าวสารลับนั้นแก่ผู้รับตามเจ้าหน้าที่

ถ้าผู้รับตามเจ้าหน้าที่ไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นำข้อมูลข่าวสารลับกลับมาเก็บรักษาที่หน่วยงานต้นสังกัด และแจ้งให้นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับบันทึกไว้ในทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับ

หมายเหตุ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่นำสารไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้อารักขาการนำสารปฏิบัติหน้าที่แทน และให้รายงานนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับทราบโดยเร็ว

(2.2) การส่งข้อมูลข่าวสารลับออกนอกประเทศ ให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการต่างประเทศว่าด้วยกฎเกณฑ์การทูตโดยอนุโลม หรือให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะทางการทูตถือไปด้วยตนเองก็ได้

5.4.2 การรับข้อมูลข่าวสารลับ

(1) เมื่อเจ้าหน้าที่สารบรรณหรือผู้รับตามเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารลับแล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. กรณีเจ้าหน้าที่สารบรรณ ถ้าทราบว่าเป็นข้อมูลข่าวสารลับให้รับส่งข้อมูลข่าวสารลับนั้นให้แก่นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

ข. กรณีผู้รับตามเจ้าหน้าที่ผู้รับตามเจ้าหน้าที่แจ้งต่อนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

(2) หน้าที่ของนายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

- ลงชื่อในใบตอบรับ และคืนใบตอบรับนั้นแก่ผู้นำส่งหรือจัดส่งใบตอบรับคืนแก่หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ส่ง และ
- ลงทะเบียนในทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับ

5.5 การเก็บรักษา

ให้หน่วยงานของรัฐเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารลับไว้ในที่ปลอดภัย และกำหนดระเบียบการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารลับไว้เป็นการเฉพาะ ตามคำแนะนำขององค์การรักษาความปลอดภัย

5.6 การยืม

การให้ยืมข้อมูลข่าวสารลับมีหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือผู้ได้รับมอบหมายต้องพิจารณาด้วยว่าผู้ยืมมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ยืมและสามารถปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 หรือไม่

2. อนุญาตให้ยืมได้เฉพาะเรื่องที่หน่วยงานของรัฐที่ครอบครองเป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ถ้าเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐอื่นเป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่อง การให้ยืมต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเจ้าของเรื่องนั้นเสียก่อน

3. นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับต้องทำบันทึกการยืมในใบบันทึกการยืมตามแบบที่นายกรัฐมนตรีกำหนด และจดแจ้งการยืมไว้ในทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับด้วย

5.7 การทำลาย

การทำลายข้อมูลข่าวสารลับมีหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ผู้มีอำนาจสั่งทำลายข้อมูลข่าวสารลับ

กรณีข้อมูลข่าวสารลับชั้นลับที่สุด ถ้าการเก็บรักษาจะเสี่ยงต่อการรั่วไหลอันจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประโยชน์แห่งรัฐ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐสั่งทำลายข้อมูลข่าวสารลับชั้นลับที่สุดนั้นก็ได้อีก หากพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำลาย

กรณีข้อมูลข่าวสารลับชั้นลับมากและชั้นลับ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐจะสั่งทำลายได้ต่อเมื่อได้ส่งข้อมูลข่าวสารลับนั้นให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติพิจารณาก่อนว่าไม่มีคุณค่าในการเก็บรักษา

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

(1) ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐแต่งตั้งคณะกรรมการทำลายข้อมูลข่าวสารลับ ประกอบด้วย นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับเป็นประธานกรรมการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอีกไม่น้อยกว่าสองคน เพื่อพิจารณาสั่งทำลายข้อมูลข่าวสารลับ

(2) เมื่อได้ทำลายข้อมูลข่าวสารลับแล้ว ให้คณะกรรมการนั้นจัดแจ้งการทำลายไว้ในทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับ และจัดทำใบรับรองการทำลายข้อมูลข่าวสารลับ ตามแบบที่นายกรัฐมนตรีกำหนดและให้เก็บรักษาใบรับรองการทำลายไว้เป็นหลักฐานไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

5.8 การปฏิบัติในเวลาฉุกเฉิน

ให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีแผนการปฏิบัติในเวลาฉุกเฉิน โดยมีแผนการเคลื่อนย้ายแผนการพิทักษ์รักษา และแผนการทำลายข้อมูลข่าวสารลับ ทั้งนี้ เพื่อนำมาปฏิบัติเป็นลำดับขั้นตามความรุนแรงของสถานการณ์

5.9 กรณีสูญหาย

ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารลับสูญหายมีหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติดังนี้

- ให้ผู้ทราบข้อเท็จจริงรายงานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัดทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป และ
- ให้นายทะเบียนข้อมูลข่าวสารลับบันทึกการสูญหายไว้ในทะเบียนควบคุมข้อมูลข่าวสารลับ

5.10 การเปิดเผย

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับ มีหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติดังนี้

- กรณีที่หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีคำสั่งให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับ โดยมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขเช่นใด ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารลับนั้นได้ตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่กำหนด
- กรณีที่ข้อมูลข่าวสารลับไม่มีเครื่องหมายแสดงชั้นความลับไว้ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่นั้นได้รู้หรือควรจะรู้ข้อเท็จจริงว่าข้อมูลข่าวสารนั้นได้กำหนดชั้นความลับไว้แล้ว